

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ IN ABSENTIA

Калінніков О. В.

*доктор філософії, адвокат,
докторант*

*Київський університет інтелектуальної власності і права
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Київ, Україна*

Дослідженням питань судових рішень у кримінальному провадженні та різноманітних аспектів кримінального провадження in absentia займалися, зокрема, такі науковці: П.П. Андрушко, О.В. Баулін, О.І. Верещак, В.І. Галаган, І.В. Гловюк, В.Г. Гончаренко, О.Ю. Гурін, Л.М. Гуртієва, О.М. Дроздов, Т.Г. Ільєва, І.З. Калька, Р.Л. Кислюк, В.М. Кіяниця, М.П. Климчук, О.В. Кубарева, Д.В. Коперсак, С.І. Кравченко, О.П. Кучинська, О.В. Лазукова, М.І. Луцюк, М.В. Мазур, О.В. Мазур, О.В. Маленко, В.Т. Маляренко, В.І. Маринів, О.О. Нагорнюк-Данилюк, О.І. Назарук, М.Я. Никоненко, І.В. Оборонова, Є.М. Пеліхос, Д.П. Письменний, В.О. Попелюшко, В.В. Рец, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, Х.Р. Тайлієва, О.Ю. Татаров, А.С. Трекке, Л.Д. Удалова, Ж.В. Удовенко, Т.Г. Фоміна, Ю.В. Циганюк, Н.П. Черняк, І.В. Черниченко, С.С. Чернявський, С.Л. Шаренко, Д.М. Шишман, О.Г. Шило, Д.О. Шумейко, О.Г. Яновська та інші.

Конституція України стосовно судових рішень визначає, зокрема, наступне: 1) суд ухвалює рішення іменем України; 2) судові рішення є обов'язковим до виконання; 3) держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку; 4) контроль за виконанням судового рішення здійснює суд (ст.129¹) [1].

Згідно з тлумачним словником юридичних термінів судові рішення розуміється як збірне поняття, яке охоплює всі акти, прийняті (ухвалені) судом (суддею) у результаті процесуальної діяльності [2].

Питанню дослідження судових рішень у кримінальному провадженні було присвячено багато наукових праць

Так, на переконання Тайлієвої Х.Р. судові рішення у кримінальному провадженні це акт застосування норм матеріального права (закону України про кримінальну відповідальність) в особливий процесуальній формі (встановлений кримінальним процесуальним законом), тобто оформлене відповідним чином правове владне рішення уповноваженого

органу (суду), посадової особи (судді, слідчого судді) по суті кримінального провадження (наявності чи відсутності події кримінального правопорушення та вини особи у його вчиненні), а також щодо встановлення (зміни, скасування) прав і обов'язків (повноважень) персоніфікованих учасників кримінальних процесуальних відносин для вирішення конкретних питань у сфері кримінального провадження [3].

Циганюк Ю.В. визначає судові рішення як акт правосуддя та акт судового контролю [4].

Гуртієва Л.М. розуміє судові рішення як вид правозастосовного акту слідчого судді, суду, судді, суду присяжних, який має державно-владний, владно-розпорядчий та загальнообов'язковий характер, прийнято у встановленій законом формі, пов'язаний з вирішенням правових питань, що виникають у судовій діяльності та містить владні приписи щодо вчинення певних правових дій чи настання певних правових наслідків [5].

Кримінальне провадження за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (*in absentia*) включає в себе:

- 1) спеціальне досудове розслідування (ст.ст. 297¹-297⁵ КПК України);
- 2) обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (ч. 6 ст. 193 КПК України);
- 3) спеціальне судове провадження (ст. 323 КПК України).

Кримінальний процесуальний кодекс України у ст. 369 визначає види судових рішень: 1) вирок – судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті; 2) ухвала – судове рішення, у якому слідчий суддя, суд вирішує інші питання; 3) постанова – судове рішення, яке у випадках, передбачених КПК України приймає Суд касаційної інстанції [6].

Системний аналіз кримінального процесуального законодавства України, у тому числі ст.ст. 193, 297¹-297⁵, 323, 369 КПК України, та дослідження судової практики свідчить, що у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (*in absentia*) приймаються, зокрема, такі судові рішення:

1) ухвали щодо розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за відсутності підозрюваного, обвинуваченого:

- про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- про відмову у задоволенні клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- про залишення без розгляду чи повернення клопотання;

2) ухвали щодо розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування:

- про повернення клопотання;
- про відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування;

– про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування;

3) ухвали щодо розгляду клопотання про здійснення спеціального судового провадження:

– про задоволення клопотання і здійснення спеціального судового провадження у кримінальному провадженні;

– про відмову у задоволенні клопотання про здійснення спеціального судового провадження;

4) вирoki за результатами розгляду обвинувального акту у порядку спеціального судового провадження:

– виправдувальний вирок;

– обвинувальний вирок, у тому числі, про затвердження угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Основними проблемними питаннями під час дослідження судових рішень у кримінальному провадженні *in absentia* з огляду на наукові праці вітчизняних вчених, зокрема, є:

– п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК України передбачає можливість оскарження в апеляційному порядку на стадії досудового розслідування лише ухвали слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні [7];

– неможливість стороною захисту оскаржити ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, при наявності у прокурора права на оскарження ухвали про відмову у задоволенні клопотання [8];

– не забезпечення засудженій особі ефективного механізму апеляційного перегляду вироку, ухваленого за результатами спеціального судового провадження [9];

– відсутність окремого процесуального механізму повторного судового розгляду в разі, якщо обвинувачений не був належно повідомлений про судовий розгляд [10].

Таким чином, чинний КПК України передбачає наступні судові рішення у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (*in absentia*): 1) ухвали щодо розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за відсутності підозрюваного, обвинуваченого; 2) ухвали щодо розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування; 3) ухвали щодо розгляду клопотання про здійснення спеціального судового провадження; 4) вирoki за результатами розгляду обвинувального акту у порядку спеціального судового провадження.

Серед основних проблемних питань судових рішень у кримінальному провадженні *in absentia*, зокрема, є: 1) можливість оскарження в апеляційному порядку на стадії досудового розслідування лише ухвали слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою

або відмову в його застосуванні; 2) неможливість стороною захисту оскаржити ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, при наявності у прокурора права на оскарження ухвали про відмову у задоволенні клопотання; 3) не забезпечення засудженій особі ефективного механізму апеляційного перегляду вироку, ухваленого за результатами спеціального судового провадження; 4) відсутність окремого процесуального механізму повторного судового розгляду в разі, якщо обвинувачений не був належно повідомлений про судовий розгляд.

Література:

1. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Юридичні терміни. Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренка. К. : Либідь, 2003. 320 с.
3. Тайлієва Х. Р. Судові рішення у кримінальному процесі : дис. канд. юр. наук. Київ, 2016. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2d3a6515-5c4a-4046-bea9-b42a25d958a0/content>
4. Циганюк Ю. В. Герменевтика судових рішень у кримінальному провадженні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 4. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.51547/rpp.dp.ua/2021.4.7>
5. Гуртієва Л. М., Лукашкіна Т. В. Судові рішення у кримінальному провадженні України : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2017. 112 с.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
7. Басиста І. В. Чи передбачена можливість у перебігу досудового розслідування оскаржувати ухвалу слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, яка постановлена у порядку частини 6 статті 193 КПК України? *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія «Право»*. Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2022. Вип. 13(25). С. 189–196. DOI: 10.33098/2078-6670.2022.13.25.189-196
8. Маринів В. Проблеми оскарження судових рішень, прийнятих у заочному (спеціальному) кримінальному провадженні. *Право України*. 2015. № 7. С. 75–81.
9. Маленко О. В. Інститут заочного провадження в кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Академія адвокатури. Київ, 2019. 247 с.

10. Бобечко Н. Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів, 2016. 498 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-10>

ПРО ПАРАДОКСАЛЬНІСТЬ ФОРМ І ВИДІВ МІЖНАРОДНИХ ПОКАРАНЬ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Кузьмін Е. Е.

*кандидат юридичних наук, доцент, адвокат,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Часом здається так, що сповнена наравду нескінченними численними контроверзами [1, 2] і протиріччями [3], запеклими полеміками [4] й жвавими диспутиами [5], не без того агресивно конфронтуюча [6] та їдка [7] кон'юнктура міжнародного кримінального права, схоже, ймовірно, просто ніби приречена на перманентні непримиренні протистояння навіть із найбільш засадничих для нього питань.

Водночас, подекуди, деяка міра консенсусу все ж прослідковується. Зокрема яскравим прикладом й досі слугує тотальна ідилія у міркуваннях про домейн покарання. Втім, авангардний помірний оптимізм є доволі передчасним, оскільки подібна принципова згода коментаторів фактично зводиться до незаперечення наявності певної лакуни. Як на доктринальному рівні, про що, з-поміж інших, першочергово зазначає М. Драмбл, вказуючи на недостатню дослідженість питань стосовно того, як саме караються особи, засуджені за екстраординарні міжнародні злочини, а також як вони повинні бути покарані та чи досягають сучасні підходи до покарання заявлених цілей [8, с. 73], так і в прикладному вимірі, як на цьому, зі свого боку, чітко наголошує Н. Берназ, відзначаючи те, що міжнародне кримінальне право не приділяє належної уваги практичним аспектам призначення покарання [9, с. 289], адже воно майже не містить конкретних вказівок щодо покарань, які підлягають застосуванню та інших питань, пов'язаних з винесенням вироків [10, с. 494]. Як наслідок, підтвердження істинності твердження В. Шабаса про те, що проблематика покарання і його призначення здебільшого все ще залишається «друго-